

הקשר בין תפיסות הגננת על פי גישת ההתאמה
ההתפתחותית לאקלים הגן על פי CLASS

מאת : מאיה שירן
בהנחיית : ד"ר יאיר זיו

עבודת גמר מחקרית (תזה) המוגשת לאחר
קבלת התואר "מוסמך האוניברסיטה"

אוניברסיטת חיפה
הפקולטה לחינוך
החוג לייעוץ והתפתחות האדם

נובמבר 2016

מאושר על ידי א'כ 1-5 תאריך 14/3/2017
(מנחה העבודה)

מאושר על ידי לב 17 תאריך 16.3.17

תוכן עניינים

IV תקציר
VI רשימת טבלאות
1 פרק 1: מבוא וסקירה תיאורטית
2 1.1 מערכות יחסים במסגרות חינוכיות
3 1.2 תהליכי הערכת איכות במסגרת החינוכית
4 1.3 תפיסה חינוכית תואמת התפתחות
7 1.5 מודל ה CLASS
9 1.6 הקשר בין התפיסה החינוכית של הגננת לאקלים הגן
10 1.7 הקשר בין עמדות להתנהגות
11 1.8 המחקר הנוכחי
12 פרק 2: שיטה
12 2.1 נבדקים ומערך המחקר
12 2.2 כלי המחקר
14 2.3 הליך המחקר והיבטים אתיים
15 פרק 3: ממצאים
15 3.1 סטטיסטיקה תיאורית
16 3.2 בחינת השערות המחקר

18	פרק 4: דיון
18	4.1 תוצאות המחקר ביחס להשערותיו
20	4.2 תרומה יישומית ותיאורטית לחקר החינוך
22	4.3 מגבלות המחקר והצעות למחקרי המשך
23	4.4 סיכום
24	5. רשימה ביבליוגרפית
34	6. נספחים
34	6.1 נספח 1: שאלון TBPS של הגנת
41	6.1 נספח 2: דף קידוד תצפית קלאס

גישת ההתאמה ההתפתחותית והשפעתה על אקלים

הגן על פי מודל CLASS

מאיה שירן

תקציר

מחקר זה עסק בקשרים שבין תפיסתה החינוכית של הגננת לבין אקלים הגן בקרב גני חובה בישראל. המדגם הנוכחי כלל 39 גנות בגני חובה במחוז חיפה והצפון של משרד החינוך.

הגנות ענו על שאלון TBPS-Teacher Beliefs and Practices Survey לדיווח עצמי הבוחן את תפיסות הגננת ביחס לגישה תואמת התפתחות. בנוסף, בכל אחד מהגנים אקלים הגן הנצפה נמדד על ידי ה- CLASS (Classroom Assessment Scoring System).

השערת המחקר הייתה כי ימצא קשר בין מידת ההתאמה לגישה תואמת התפתחות לבין האקלים שנמדד בגן. ההשערה התבססה על תיאוריית גישת ההתאמה ההתפתחותית (DAP; Developmentally Appropriate Practice) כפי שהוגדרה על ידי NAEYC (National Association for the Education of Young Children) (Copple & Bredekamp, 2009) ועל כלי שתואם בתפיסתו את הגישה התואמת התפתחות, כלי זה מתמקד בחשיבות הערכת אקלים הכיתה על פי ה- CLASS (Classroom Assessment Scoring System) אשר שם דגש על תהליכי האינטראקציה החברתית, הרגשית והאקדמית המתרחשים בין הצוות החינוכי לילדים בגן.

ממצאי המחקר אוששו את ההשערה בדבר קשר בין איכות אקלים הכיתה ובין מידת ההתאמה לגישה תואמת התפתחות, כאשר עבור גנים בהם נמצאה תמיכה רגשית גבוהה וארגון כיתה טוב יותר נמצא כי הגנות דיווחו על גישה תואמת התפתחות. לעומת זאת, עבור מידת התמיכה בהוראה לבין גישה תואמת התפתחות לא נמצא קשר.

לממצאי המחקר תרומה יישומית בבדיקת הקשר ההדדי בין המשתנים שיכולה להצביע על כיווני התערבות אפשריים לשיפור אקלים הגן. למשל, להמלצה ליישום תכניות התערבות ופיתוח מקצועי לעובדי הוראה על מנת להטמיע את עקרונות הגישה התואמת התפתחות ויישום בכיתת הגן. לממצאי המחקר תרומה תיאורטית בלמידה על הקשר שבין עמדות להתנהגות בפועל בהקשר קבוצתי. כמו כן, ייחודו של המחקר הנוכחי נבע משילוב בין שני כלים שטרם נעשה בהם שימוש לבדיקת קשר בין המשתנים הללו.

- 15 טבלה מס' 1 – סטטיסטיקה תיאורית של משתני המחקר
- 16 טבלה מס' 2 – מתאמי פירסון בין המדדים השונים של המשתנה TBPS
- 17 טבלה מס' 3 – מתאמי פירסון בין TBPS לבין ה CLASS

פרק 1 : מבוא וסקירה תיאורטית

בשנות חייו הראשונות הילד מקיים מערכות יחסים עם הדמויות השונות בחייו. בחודשים הראשונים לחייו הדמויות הללו יהיו בדרך כלל הוריו, לאחר מספר חודשים יתווספו אליהם דמויות מטפלות בסביבה החינוכית בה יבקר מידי יום. במידה מסוימת קיים דמיון בין יחסי הורה וילד לבין יחסי גנת וילד, המשותף לשתי מערכות היחסים הללו טמון במנגנון שמבסס יחסי התקשרות חיובית, מנגנון אשר בתחום העוסק ביחסי התקשרות מכונה גם בשם "מעגל הביטחון" (Marvin, Cooper, Hoffman & Powell, 2002). במערכת היחסים עם ההורה, הילד זקוק לבסיס בטוח על מנת שיוכל לצאת ולחקור את העולם סביבו. ההורה תומך בילד, משגיח, עוזר ומתווך עבורו את העולם ולוקח אחריות כאשר הילד זקוק לו (Marvin, Cooper, 2006). בסביבה חינוכית הפועלת על פי גישה תואמת התפתחות, הנחת היסוד היא ש"הילד הוא המרכז" (Child-centered Curriculum) ולכן חייבת להתבסס התקשרות בטוחה בין הילד לדמויות המטפלות (Cortazar & Herreros, 2010).

המחקר הנוכחי ניסה לעקוב אחר הקשרים שבין אקלים כיתה ובין תפיסות חינוכיות של הגנות בקרב ילדי גן חובה בישראל. המחקר בחן את הקשר שבין אקלים כיתה ובין תפיסות חינוכיות של גנות תוך שימת דגש על תפיסות שהולמות את גישת ההתאמה ההתפתחותית.

פרק המבוא מחולק לשני חלקים עיקריים: הראשון עוסק במערכות היחסים בגן הילדים והשפעתם על איכות המסגרת, השני עוסק בקשר שבין גישת ההתאמה ההתפתחותית לבין ה-CLASS. בחלק הראשון מוצג הבסיס התיאורטי והמחקרי לאופן בו איכות המסגרת החינוכית מושפעת על ידי מערכות היחסים בגן וכיצד תהליכי הערכת איכות מסגרות חינוכיות מתבצעים. החלק השני מתייחס לקשר שבין התפיסה החינוכית של הגנת על פי גישת ההתאמה ההתפתחותית וה-CLASS. על בסיס שני חלקים אלו, יתואר לבסוף המחקר הנוכחי, מטרותיו והשערותיו.

